

Doporučení k cílené podpoře předškoláků a nejmladších školáků

Pandemická doba výrazně negativně ovlivnila také předškolní vzdělávání. Mateřské školy i předškolní kluby, které navštěvují zejména děti ze socioekonomicky znevýhodněného prostředí, byly část tohoto období zavřené, fungovaly v omezeném provozu, směřovaly děti do tzv. domácího vzdělávání anebo se pro něj u obav o své blízké rozhodli rodiče dětí. To **negativně dopadlo zejména na děti v posledním roce docházky před nástupem do základní školy**. Rodinám těchto dětí navíc nebyly ve většině případů nabízeny on-line setkání, pouze obdržely pracovní materiály, které v případě časových možností mohly s dětmi vypracovávat. Některé děti vypadly z povinného předškolního vzdělávání po značnou část školního roku a jejich **připravenost pro vstup do základní školy a úroveň rozvoje oblastí, které jsou nezbytné pro osvojení školních dovedností, proto nejsou rozvinuté na potřebnou úroveň.**¹

Na základě dostupných dat i současného naladění rodičů **lze očekávat výrazný nárůst dětí s odkladem školní docházky** až na aktuálně odhadovanou úroveň více než čtvrtiny předškoláků. Samotný odklad školní docházky však bez další cílené a individualizované podpory nemá na rozvoj oslabených schopností a dovedností dostatečný efekt. Zároveň hrozí riziko **vracení dětí z prvních tříd zpět do mateřských škol**, které je pro děti vždy zraňující, stigmatizující a ve skutečnosti nic neřeší a zároveň **riziko školní neúspěšnosti hned na vstupu do základního vzdělávání**. Proto je třeba v rámci mírnění dopadů pandemie do vzdělávání myslet také na naše nejmenší a jejich rodiny a přijmout v jejich zájmu potřebná opatření.

K tomu doporučujeme směrem k mateřským školám, předškolním klubům a 1. až 2. ročníkům základních škol přijmout následující systémová opatření:

1. Investice do prevence školní neúspěšnosti

Systémová finanční a personální podpora prevence školní neúspěšnost zamezí závažnějším zamezí závažnějším problémům a vyšším investicím v budoucnosti. V předškolním a raném školním věku stačí často jen mírná podpora a dítě může vstoupit do základní školy dobře připravené. Naopak zanedbaná péče a nepovedené školní začátky se jen těžko dohánějí, často se komplikace dále hromadí a negativní dopady do vzdělávání a kvality života dítěte jsou trvalé. A mnohdy zcela zbytečné. **Včasná podpora je finančně nejméně náročná a pro dítě tím nejcitlivějším řešením.** V důsledku pandemie bude podporu potřebovat násobně více dětí než obvykle.

2. Reedukační aktivity

Současným i budoucím předškolákům i prvňákům je třeba zajistit reedukační aktivity formou pedagogické intervence nebo kroužků zaměřených na podporu **komplexního rozvoje kognitivních funkcí a socio-emočních dovedností** motivující, hravou formou.

3. Posilování odborných kapacit v mateřských i základních školách a zlepšení pracovních podmínek pro specializované profese

Odborné pozice (školní psycholog, školní speciální pedagog) nejsou v mateřských školách téměř vůbec zastoupeny, a ani v základních školách nedisponují potřebnými kapacitami odborných pracovníků. Je třeba zajistit navýšení jejich kapacit a také zavést stabilní financování, které nebude vázáno výhradně na systém podpůrných opatření a finanční podporu od zřizovatelů.

4. **Komplexní screening školní zralosti, identifikace dětí ohrožených školním neúspěchem**

V současné době je nezbytný plošný screening dětí ohrožených školním neúspěchem a systémová metodika jejich následné podpory. Stávající testy školní zralosti primárně hodnotí rozvoj kognitivních funkcí, nezaměřují se příliš na **screening sociálně-emočního vývoje**. Ten je pro školní úspěšnost a spokojený život neméně zásadní a je třeba jeho podpoře věnovat odpovídající pozornost.

5. **Metodická podpora školských poradenských zařízení v otázce odkladů a zápisů do ZŠ**

Školská poradenská zařízení nemají jednotné metodické vedení. **Praxe** je v různých krajích a oblastech **odlišná**. Odklady školní docházky dostává výrazná většina dětí, jejichž rodiny si o ně zažádají, včetně dětí, které odklad nepotřebují, a naopak děti, které odklad potřebují na něj nyní díky distančním zápisům nedosáhnou. Proto by školy měly zvážit, za dodržení platných mimořádných opatření, také **prezenční část nyní jen distančně realizovaných zápisů nebo doplnění distančních zápisů o prezenční aktivity ke konci školního roku.** ²

6. **Systémová podpora rozvoje socio-emočních dovedností v předškolním věku.**

Je třeba výrazně posílit realizaci **výzkumně ověřených programů** zaměřených na rozvoj socio-emočních dovedností v předškolním a základním vzdělávání. Významnou podporu pro pedagogy může být dobré a metodické vedení a doporučená dostupná a jednoduchá **instruktážní videa**.

V mateřských a základních školách doporučujeme realizovat následující opatření:

7. **Individualizovaná podpora dětí s odkladem školní docházky**

Dítě s odkladem školní docházky musí být v mateřské škole cíleně, systematicky a pravidelně podporováno v rozvoji oslabených schopností a dovedností. Vhodné je dítěti zpracovat **individuální plán rozvoje** zaměřený na podporu rozvoje oslabených dílčích funkcí a celkovou podporou školní zralosti a v případě potřeby spolupracovat se školským poradenským zařízením.

8. **Individualizovaná podpora budoucích prvňáčků**

Osvědčuje se včasná spolupráce mateřských škol se školním poradenským pracovištěm základní školy, kam dítě nastupuje, směřující k **nastavení podpory jeho rozvoje** (s akcentem na oslabené oblasti) v období zbývajícím do začátku docházky do základní školy.

9. **Sdílení dobrých praxí a spolupráce s přirozenými partnery v území**

Jednotlivých MŠ v oblasti předškolní přípravy jsou **velké rozdíly**. Osvědčuje se **sdílení** dobrých praxí, vzájemná inspirace, sdílení osvědčených metodik a postupů i celkové kolegiální sdílení jak mezi mateřskými školami navzájem, tak s pedagogy prvních a druhých ročníků ZŠ. Kolegiální podpora je také často lépe přijímána než intervence zvenčí. Mateřské školy také mohou spolupracovat s organizacemi z oblasti **sociální a zdravotní a dalšími partnery v území** např. předškolní kluby, organizace podporující děti a rodiny ze socioekonomicky znevýhodněného prostředí, rodičovské a pacientské organizace).

10. Zvýšená vnímavost k varovným signálům ze strany dítěte

Některé děti se za pandemie neměly dobře. Rodiny byly vystaveny velkému tlaku, výrazně narostlo domácí násilí, ke kterému nyní dochází i v rodinách, kde dříve nebylo. Mateřské školy by měly v tomto období cíleně sledovat **signály a neobvyklé projevy ze strany dítěte i rodiny**. Při pozorování výrazné či opakované psychické nepohody, výrazného zhoršení dříve nabytých dovedností, zjevného nepospívání dítěte a dalších rizikových signálů je nezbytné podniknout další kroky k podpoře a ochraně dítěte ve spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany dětí a dalšími partnery, které mohou dítěti a jeho rodině pomoci.

11. Učit se venku s maximálním využitím pohybových aktivit

Pandemický režim přinesl o řady rodin nevhodný životní styl doprovázený nedostatkem pohybu, větším množstvím času tráveným u obrazovek a monitorů, absencí kroužků a volnočasových aktivit a celkově nedostatkem smysluplně tráveného času. Pobyt na čerstvém vzduchu s maximálním využitím pohybových aktivit, hravou formou a s cíleným zaměřením na rozvoj dětí pomůže jak k podpoře seberegulace dětí a zpracování negativních zážitků, tak k obnovení dřívějších zdravých návyků, resp. vybudování nových návyků životosprávy a relaxace.

12. Ohleduplnost k potřebám nejmenších dětí i během pandemie

Testování dětí v aktuální podobě je pro některé rodiče překážkou k absolvování povinné i nepovinné školní docházky do MŠ. Pro některé malé děti a jejich rodiče je zvolené antigenní testování stěrem v nose stresující či těžko proveditelné. Je vhodné umožnit alespoň nejmenším a zranitelným dětem různé **neinvazivní alternativy** testování.